

Ressenya

Masats, D., & Nussbaum, L. (2022). *Plurilingual classroom practices and participation*. Routledge

Elga Cremades
Universitat de les Illes Balears
elga.cremades@uib.cat

Rebuda: 16 de setembre de 2023

Acceptada: 18 de setembre de 2023

El plurilingüisme a l'aula és un tema cada vegada més rellevant en l'àmbit educatiu a escala global. En un entorn en què les aules, a primària, a secundària i també a la universitat, estan formades per alumnat d'origen més divers, i en un món cada cop més interconnectat en què les comunicacions i les relacions internacionals són cada cop més importants, la gestió del multilingüisme dins de les aules és essencial. Promoure i analitzar les pràctiques plurilingües en l'àmbit educatiu no tan sols enriqueix l'experiència dels estudiants, sinó que també pot tenir un impacte positiu en el seu desenvolupament cognitiu i cultural. En aquest marc, l'obra que ressenyem mostra diversos treballs de recerca i experiències didàctiques sobre com s'ha abordat aquesta qüestió de manera efectiva en diverses institucions educatives de Catalunya, unes experiències que pretenen contribuir, d'una banda, a comprendre millor el funcionament de l'educació plurilingüe i, de l'altra, a ajudar el professorat d'altres indrets que es trobin davant d'aprenents que tinguin diverses llengües com a llengües inicials.

El llibre comença amb un capítol introductor i a càrrec de les editores del volum, Dolors Masats i Luci Nussbaum, que permet situar el lector en el context (socio)lingüístic de Catalunya i que aclareix dos dels conceptes que es repeteixen més al llarg del llibre: *multilingüisme*, que s'entén com la presència social o institucional de més de dues llengües en un territori o comunitat, i *plurilingüisme*, que s'entén com els usos de recursos comunicatius que pertanyen a sistemes semiòtics diferents. En aquest marc, les *pràctiques plurilingües* són els usos lingüístics quotidians dels parlants en entorns multilingües. Alhora, la *competència plurilingüe* no és una capacitat formada per múltiples competències monolingües, sinó una competència fruit de la suma entre un conjunt de formes estables en les diferents llengües i la creació de noves formes; és, per tant, única de cada parlant, complexa, desequilibrada i en evolució constant.

L'estudi de les pràctiques plurilingües, així com de la configuració de la competència plurilingüe dels estudiants, és, precisament, el que s'aborda en tots els treballs que conformen el llibre, i es fa des d'una perspectiva etnogràfica. Es tracta, com aclareixen les mateixes autores, d'un mètode habitual en investigació educativa que persegueix una descripció completa i pluridimensional del context educatiu (en aquest cas, del context educatiu plurilingüe), que doni compte de la seva complexitat. Aquest tipus de treball proporciona, per tant, claus per entendre, d'una banda, les preferències sobre els usos lingüístics dels estudiants i, de l'altra, el funcionament del que anomenen *polítiques lingüístiques practicades*.

Més enllà d'aquest capítol introductori, el volum es divideix en sis seccions focalitzades en aspectes diferents de la interacció plurilingüe: (1) professorat que promou pràctiques plurilingües, (2) estudiants com a professors plurilingües, (3) estudiants com a sociolingüistes plurilingües, (4) activitats plurilingües i multimodals per a la construcció del coneixement, (5) activitats plurilingües en interacció a través de la tecnologia i (6) plurilingüisme en intercanvis internacionals d'estudiants.

La primera secció, per tant, explora el rol del professorat en la promoció de les pràctiques plurilingües, i es divideix en tres capítols. El primer, a càrrec de Josep M. Cots, analitza el comportament discursiu d'una professora d'anglès per a finalitats específiques en una aula universitària i mostra que els recursos com l'adopció de pràctiques plurilingües poden facilitar la consciència sociolingüística de l'alumnat i modificar determinades idees o perspectives sobre l'aprenentatge i l'ús de les llengües. El segon, que signen Eulàlia Borràs i Luci Nussbaum, examina les activitats plurilingües que es produeixen en una assignatura universitària en què la llengua d'instrucció és l'anglès i il·lustra en quins moments i per quines raons l'alumnat pot necessitar recórrer a altres llengües (com el català o castellà) per afavorir el seguiment de l'assignatura. El tercer capítol, els autors del qual són Dolors Masats i Artur Noguerol, examina el cas de dos professors de primària que conviden els progenitors a la classe per legitimar i posar en valor l'ús de les llengües d'herència, i mostren com els participants de les sessions creen un espai plurilingüe mentre negocien i practiquen unes normes d'ús co-construïdes per poder resoldre amb èxit les tasques plantejades.

La segona secció conté tres capítols que descriuen amb detall les interaccions plurilingües dels alumnes que adopten el rol de mestres o professors tant dels seus companys com dels seus professors. Així, el capítol 4, l'autora del qual és Claudia Vallejo, il·lustra el potencial de les activitats extraescolars en la creació de dinàmiques integradores i en la promoció de la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat. Al capítol 5, Júlia Llompart analitza com es construeixen els rols d'ensenyant i aprenent en una activitat en què els alumnes han d'ensenyar urdú al docent d'espanyol. Finalment, el capítol 6, de Luci Nussbaum, explora un cas d'interacció entre quatre alumnes i un professor en la realització d'una tasca per a l'assignatura de francès, i mostra com s'articulen els diversos recursos semiòtics de l'alumnat per construir el significat i com els estudiants i el docent s'enfronten als possibles malentesos.

La tercera part del llibre se centra en l'habilitat dels alumnes de fer de sociolingüistes, en la mesura que reflexionen sobre les seves pròpies pràctiques lingüístiques amb l'objectiu de construir context i coneixement. Així, al capítol 7 Virginia Unamuno observa l'emergència de l'espanyol com a *lingua franca* en les converses informals tant dins com fora de l'aula d'anglès, independentment de la llengua vehicular de la institució educativa, i al capítol 8 Dolors Masats reflexiona sobre la competència plurilingüe i sociolingüística de l'alumnat en entorns multilingües.

A la quarta part, tres autors estudien la interacció multimodal en entorns universitaris. Concretament, el capítol 9, l'autora del qual és Eulàlia Borràs, mostra les pràctiques interactives de l'alumnat en un entorn universitari en què l'anglès és el mitjà d'instrucció i analitza les pràctiques verbals i no verbals dels diversos alumnes a l'hora de desenvolupar tasques grupals. El capítol 10, a càrrec de Joan Ploettner, aplica l'anàlisi multimodal de la conversa a l'estudi de la interacció en l'ensenyament d'habilitats pràctiques en anglès com a llengua addicional, tot partint d'una perspectiva socioconstructivista. Finalment, el capítol 11, d'Emilee Moore, analitza com els participants en una interacció de l'aula d'anglès defineixen els «problemes» que han de resoldre i utilitzen els recursos que tenen a l'abast per resoldre els problemes que havien definit.

La cinquena secció està formada per dos capítols sobre interacció a través de la tecnologia. Així, al capítol 12 Melinda Dooly exposa com la tecnologia pot ampliar les oportunitats d'utilitzar la llengua objecte d'aprenentatge fora de l'aula. D'altra banda, al capítol 13 Emilee

Moore i Claudia Vallejo analitzen una seqüència en què alumnes amb bagatges lingüístics i culturals molt diversos duen a terme una activitat mitjançant una aplicació per esdevenir contacontes.

La sisena i darrera part del llibre, dedicada als intercanvis d'estudiants de diferents països, consta de tres capítols. El capítol 14, a càrrec de Víctor Corona, presenta un estudi basat en les pràctiques plurilingües i plurimodals de dos grups d'estudiants de formació professional de Lió, d'una banda, i de Catalunya, de l'altra: s'hi mostra com els estudiants activen procediments diversos per facilitar la intercomprensió en les tasques comunicatives translocals. Al capítol 15, Cèlia Pratginestós mostra com estudiants de secundària de Grècia i de Catalunya empen l'anglès com a *lingua franca* per comunicar-se i estudia quins recursos posen en marxa quan tenen l'oportunitat de comunicar-se tant dins com fora de l'aula. Finalment, l'últim capítol del llibre, de Melinda Dooly i Anna Czurra, examina l'impacte de la tecnologia en un intercanvi virtual entre estudiants d'un curs de llengua.

En definitiva, el volum que ressenyem aquí proporciona una visió holística i amb profunditat de l'educació plurilingüe i, si bé se centra en el context de Catalunya, els resultats que s'hi presenten són extrapolables a altres entorns plurilingües. De fet, les pràctiques plurilingües de què es parla es produeixen en llengües tan diverses com l'àrab, el català, l'anglès, el francès, el grec, el xinès mandarí, el panjabi, l'amazic, l'espanyol o l'urdú. A més, els contextos examinats són tant les classes regulars com les classes de llengua o la comunicació mitjançant eines tecnològiques, engloben tots els nivells educatius (des d'educació primària fins a la universitat i l'educació d'adults) i presten atenció a la multimodalitat. El volum, doncs, mostra la rellevància que tenen les pràctiques plurilingües actualment, proporciona recursos per abordar adequadament tasques pedagògiques i socials, i es pot considerar una obra de referència per a qualsevol docent que tingui interès a desenvolupar millor la seva tasca en un entorn multilingüe.